

AZ OLVASÓSZOLGÁLATI MUNKA KIALAKULÁSA

AZ ORSZÁGOS MŰSZAKI KÖNYVTÁRBAN.

/Szemelvények a könyvtár történetéből. I.rész./

1.

E rövid tanulmány uttörő jellegű: az Országos Műszaki Könyvtár s elődje, a Technológiai Könyvtár olvasószolgálati munkájának történeti kialakulását foglalja össze röviden, s e több mint hét évtizedes keretben a könyvtári tájékoztatás kialakulását szándékozik figyelemmel kíséni.

2.

Az Országos Iparegyesület 1879.novemberében a vallás- és közoktatási miniszterhez benyújtott kérvényében Technológiai Iparmúzeum létesítését indítványozta könyvtárral, rajzgyűjteménnyel s azzal kapcsolatos olvasóhelyiségekkel. Ez az intézmény többéves előkészítő munka eredményeként 1883. június 24-én meg is nyílt. A könyvtár az esti órákban állt az iparosközönség rendelkezésére. Az Országos Műszaki Könyvtár története itt kezdődik. A könyvtárnak első települési helye az akkori Kerepesi /ma Rákóczi/ ut 9.sz.alatti un. Beleznay-kertben lévő épület volt. Mostani helyére 1889. áprilisában költözött.

Ennek a műszaki könyvtárnak a kezdeti időszakban az volt a feladata, hogy "az iparosok szakismereteit és műizlését gyarapítsa és részben üzleti tájékozást is nyújtson." A könyvtár tehát lényegében intézeti könyvtári jelleggel kezdi el történetét. Állománya az alapítás időpontjában mindössze 32 faipari, 22 fémipari és 46 más technológiai és közgazdasági könyv összesen tehát kerek 100 kötet. Ezenkívül 31 szakfolyóirat állt az olvasók rendelkezésére.

Mai értelemben vett tájékoztató szolgálata a könyvtárnak ebben a korszakban még nincs. Tény azonban, hogy a maga fejletlenségében is aktivitásra törekedett. A könyvtárban pl. rendszeres árjegyzékgyűjtemény létesítését tervezték oly célból, hogy az iparosok a beszerzési forrásokról kellő tájékoztatást szerezhessenek. Össze is gyűjtöttek mintegy 300, nagyjából technikai cikkekre vonatkozó katalógust. Lényegé-

ben arra törekedtek, amit még ma sem sikerült megoldani: műszaki prospektustárat kívántak létesíteni, amely az árákon kívül a gépek, technikai cikkek leírását is tartalmazta volna.

A könyvtárra irányuló érdeklődés kezdetben igen gyér, már csak annak csekély állománya folytán is. Az állomány a századforduló évében még csak 7823 kötet, 1910-ben 17 089 kötet könyve és 234 folyóiratfélesége van a könyvtárnak. Az első világháború küszöbén, 1913. végén az állomány 9198 mű 21 630 kötetben, 271 féle folyóirat.

Az olvasóforgalomra, annak nagyságára vonatkozó első adat 1889. évből áll rendelkezésünkre: 347 olvasó 289 kötetet használt. Ez a forgalom 1910-re 25 642 olvasóra növekszik 24 063 kötet használatával, 1913-ban azonban az olvasók száma alig haladja meg a 13 000-et, a kötetforgalom pedig 15 és félezer.

Ki kezelte elsőnek az állományt, ki adta az első tájékoztatást - nem tudjuk. Első könyvtárosa a könyvtárnak, akinek nevét ismerjük Grünwald István középipariskolai tanár, aki 1889-től 1907-ig kezeli a könyvtárt s látja el a szolgálatot. Halála után Ferenczy Emil mérnök és felsőipariskolai tanár került a helyére.

Raktára s olvasóterme eleinte a mostani épület földszintjén, a főbejáratától jobbra eső helyiségben volt. Ezt az olvasótermet bővítik ki 1902-ben 70 személyesre. A könyvtár ebben az időben nappal van nyitva, délelőtt s hetenként három este 6 órától 8 óráig. A helyiségek azonban hamarosan szűkeknek bizonyulnak. Megindul a könyvtár küzdelme olvasóhelyekért, raktárakért. Küzdelem, mely 55 évvel ezelőtt kezdődött el és ma is tart...

Közkönyvtári jelentőségét csak az 1910. évtől kezdve számíthatjuk. Látogatóinak száma az első világháború kitöréséig évről-évre nő: 1911-ben 26 867, 1912-ben 26 967. A világháború előszele felére apasztja az olvasóforgalmat, a fegyverek zaja pedig szinte megdermeszti a könyvtár életét. Ez a dermedés 1920-ban is tart, midőn egyesül az Iparmúzeum az Ipari Kísérleti és Anyagvizsgáló Intézettel "M.kir.Tech-nológiai és Anyagvizsgáló Intézet" címmel.

3.

Az első világháború után a könyvtár tehát szakkönyvtár, intézeti jelleggel. A könyv- és folyóiratállományon kívül rajzgyűjteménnyel, belföldi szabadalmi leírásokkal, ezenkívül osztrák és más külföldi szabadalmi leírások kivonatai-

val, valamint ár- és ipari címjegyzékekkel rendelkezik.

Az új Intézet, a "Technológia" "különösen az iparosság önképzésének, műszaki és gazdasági értesültségének előmozdítására" tartja fenn a könyvtárat. /Szervezeti Szabályzat, p.26./ . Állomány ebben az időben alig gyarapszik s a könyvtárt a gyors elavulás veszélye kezdi fenyegetni. Jellemző, hogy 1923-1925. évek közti időben a könyvtár állománya mindössze 339 művel /501 kötet/ gyarapodott s ez a helyzet 1925-ig alig változott. Állománya 1927-ben éri el a 40 ezer kötetet.

Súlyos személyzethiánnyal küzd a könyvtár, a rendezési munkák miatt 1920-1923. között zárva van. Ez a kényszerű szünetelése a nyilvános szolgálatnak súlyos jelenség, hiszen az országnak évtizedek óta egyetlen nyilvános ipari és műszaki könyvtáráról van szó. "Kripta-csend" honolt a földszinti "szűk és sötét" termekben - jegyzi meg a korabeli könyvtári krónikás-.

Végre 1921-ben történik valami a könyvtárral: olvasótermével együtt az I.emeleti utca, kapufeletti termekbe költözik. Ez a helyiségsor előnyösebb, világosabb, tágasabb, de mind az olvasóterem, mind pedig a raktár helyiségei "máris szűkeknek bizonyulnak, bővítésük hovatovább elkerülhetetlen." A dermedtségnek ebben az időszakában könyvtári tájékoztatás ugyyszólván nincs, "a kezelés és a közönség kiszolgálása... szükségből altisztre volt bízva."

Fontos esemény a könyvtár életében az 1923.év: Káplány Géza könyvtártisztet, az akkor megszüntetett Kereskedelmi Múzeum könyvtárától áthelyezik a Technológiához.

Káplány szélestudású, modern könyvtáros. Elavultnak találja a könyvtár raktározási rendszerét, mely az állományt ABC rendszerű szakcsoportokban, tehát szakrendben tárolja. Egyetlen katalógusa van a könyvtárnak /betürendes/, melyet pótkatalógusok egészítenek ki. Káplány nekilát a munkának. Átdolgozza az egész állományt az "egyetlen racionális és gyakorlati irányu rendszerre" a DK /ETO/-ra. Káplány maga jegyzi meg élete fő művében -/Könyvtárak korszerű berendezése és fejlesztése I-II. II.köt. p.4./, hogy a DK.rendszer átvételekor "az eredeti brüsszeli sémához következetesen ragaszkodott". Megszünteti tehát az ABC rendszerű szakcsoportokat. A decimális rendszer szerint osztályozza az egész állományt. Elkészíti új betürendes és DK /ETO/-szakkatalógusát. Tele van tervekkel. Fel akarja dolgozni a fontosabb szakfolyóiratok maradandó értékű cikkeit s be szeretné sorolni ezt a címleírásanyagot a rendes szakkatalógusba. Az

állomány "ilyetén való részletes bibliográfiai feldolgozása folytán az olvasóközönség oly becses reference-anyag birtokába jut, amely úgy a tudományos kutató, mint gyakorlati szempontból tájékozódást keresők részére nagy értéket fog jelenteni."

"Egy könyvtár csak akkor állhat hivatása magaslatán -olvashatjuk a Technológiai Anyagvizsgáló Intézet 1922-1926. évi működéséről szóló jelentésben- ha olvasóközönsége legkülönlegesebb igényeit is lehetőleg azonnal kielégíteni képes, ha az olvasót fáradságos és időt rabló, sokszor téves irányu és bizonytalan kimenetelű kutatásoktól megkímélve, bármely irányban kielégítően, gyorsan tájékoztatja." Ettől a szemponttól vezéreltetve, a könyvtár minden igyekezetét arra irányítja, hogy használható állapotba kerüljön, "mert enélkül a legdusabb állomány sem egyéb, mint könyvraktár."

Kétségtelenül Káplány Géza írása a fenti idézet, noha a jelentés szerkesztőjeként Ordódy János neve szerepel, aki a Technológia akkori igazgatója volt. A reference-munkának ez a tudatos, ma is helytálló megfogalmazása csakis Káplánytól eredhetett, aki a könyvtári tájékoztató munkának jelentőségét tisztán látta és talán elsőként ismerte fel hazánkban a dokumentáció fontosságát.

A nagy és lázas átrendezés után 1924-től kezdve a könyvtár olvasóterme, eleinte erősen korlátozott nyitvatartási renddel fokozatosan újra a közönség szolgálatába állhatott. /Hétfőn, szerdán, pénteken és vasárnap d.e. 9-12-ig, kedden és csütörtökön este 5-8-ig./Ebben az évben készül el a Technológiai Intézet rendtartása, melynek 20.§-a a könyvtáros fontos feladataként jelöli meg a reference-munkát az alábbi meghatározással: "... felvilágosítás adása szakirodalmi kérdésekben, valamint a szabadalmi és védjegy ügyeket illető eljárásra nézve..."

Káplány tudatos munkája nyomán magához tér dermedtségéből a könyvtár. Hat év alatt, tehát 1925 és 1930 között az olvasóforgalom 3809 olvasóról 22 767 olvasóra növekedik. Ez a 600 %-os növekedés az összes hazai közkönyvtárak között annakidején a harmadik helyen állt az olvasóforgalom nagyságát illetőleg. Ugyanakkor azonban a könyvtár gyarapodása megdöbbentően szegényes, mindössze 3639 kötet! A Műegyetem Könyvtára ebben az időszakban 20 405 kötettel, a Fővárosi Könyvtaré pedig 172 771 kötettel gyarapodott.

Az államhatalom meg nem értése, szűk látókörű "kulturpolitikája" a könyvtárt valósággal elsorvasztotta. Ebben a kétségbeejtő helyzetben a könyvtár olvasói sietnek a könyvtár megmentésére: Az olvasók tábora 1930. tavaszán megala-

pitja a "Technológiai Könyvtár Barátainak Egyesületé"-t. Ez a lelkes társaság, mely a könyvtár és az olvasók közt létesült szorosabb kapcsolat jegyében jött létre, Káplány személyes kezdeményező munkájának az eredménye. Mai nyelven olyan könyvtári "aktiva", amely anyagi áldozatot is hoz a könyvtárért. Érdekes egyesülés, mely méltó arra, hogy neve a hazai könyvtárügy történetében fennmaradjon. Hirdesse, hogy egy kulturtörténetileg nagyonis mostoha korszakban mire képesek azok az olvasók, akik szeretik a könyvtárukat és a műszaki kultúra külföldi fejlődését látva, a műszaki szakirodalom beszerzésének előmozdításával kívánják előrevinni hazájuk műszaki fejlődését.

Az Egyesület aktív propagandába kezd a könyvtár érdekében. Káplány a lelke az egész mozgalomnak. Szervezi, mozgósítja az Egyesület tagjait, de közben maga sem tétlenkedik. "Express-katalógust" készít /1930/, az új könyvbeszerzések "minden haladék nélküli kézhez kaphatása céljából, Soenecken-rendszerű ún. gyűrűskönyvek alkalmazásával". Összevont decimális szakrendszerben feldolgozott ideiglenes katalógusok is állnak az olvasók rendelkezésére s így "a különben jól ismert könyvtári adminisztrációs lassúság kikerülésével a leggyorsabban jut az olvasó a "legfrissebb-sütemény" műszaki vagy ipari szakkönyvekhez."

1931. januárja újabb fontos esztendő a könyvtári tájékoztató munka történetében. A reference-szolgálat újabb aktivitását jelzi a "Bibliográfiai Közlemények" /I.évf. 1.sz./ megjelenése, mely 1931. októberében már "Műszaki Bibliográfiai Közlemények" címmel jelenik meg /2.sz.-tól/. Ez a bibliográfia, mely szakrendi csoportosításban közli a könyvtár új szerzeményeit, nagy és lelkes visszhangra talál az olvasók egyre szélesedő táborában. A Közleményekből 27 füzet jelenik meg, az utolsó 1947-ben.

Káplány szoros kapcsolatot épít ki tehát az olvasókkal, akik magukénak érzik a könyvtárat, áldoznak érte, használják az anyagát. Az olvasók 25 %-a mérnök, 16 %-a "egyéb műszaki", 19 %-a szakmunkás, 10 %-a főiskolai hallgató, 7 %-a tanuló. /1930./

Az olvasók táborára a könyvtári ujitásokat hamar megkedveli, megszokja s újabb igényekkel lép fel. Kéri az olvasók /1931/ a nyilvános olvasási idő meghosszabbítását, a szombat esti nyitvatartást, a késő esti olvasást, a kölcsönzés egyszerűbbé tételét, vidéki fiókkönyvtárak alapítását, havonkénti, rendszeresen megjelenő bibliográfiai közlemények kiadását nemcsak könyvekről, hanem a fontosabb folyóiratcikkekről is.

E követelésekből a könyvtár néhányat be is tud váltani, nem egy követelés ma is - csak program. A könyvtár 1931.októbertől munkanapokon 9-től 1-ig, d.u. 5-től 8-ig tartja nyitva olvasótermeit. Megvalósult tehát a szélesebbkörű nyitvatartás. Vasárnap 9-12 óra között van nyitva a könyvtár, szombaton és ünnepnap azonban az olvasótermek zárva maradnak.

Hogyan értékelik az olvasók Káplány sok-sok fáradozását?

Egyik olvasó 1932.februárjában a következőket állapítja meg a könyvtár munkájáról:

"Külföldi tartózkodása során sok hasonló intézményt volt alkalma megismerni s azok berendezése talán szebb és tökéletesebb volt, de sehol oly jó kartoték-katalógust s oly szükséges felvilágosításokat és szolgálatkészséget nem talált, mint a Technológiai Könyvtárban." /"Műszaki Bibliográfiai Közlemények", 1932.3. 8.p./

Pedig a Könyvtár létszáma igen kicsi. Káplányon kívül egy raktárkezelő, egy kisegítő díjnok áll csupán rendelkezésre. Ez az alacsony létszám azt jelenti, hogy Káplány maga véggez jóformán mindent.

A könyvtár látogatottsága 1932. februárjában már olyan nagy, hogy forgalmasabb napokon nem lehet helyhez jutni az olvasóteremben. Ez a forgalom az adott nehéz területi viszonyok közepette már a normális könyvtári üzemet bénítja. Az olvasóterem ez év nyarára "immár türhetetlenül szűkké vált".

Az olvasók kérésének eleget téve 1933. nyárutóján megvalósítja a könyvtár az olvasóterem szombat esti 17 órától 20 óráig tartó nyitvatartását is.

A tél.elmultával, 1934.nyarán a könyvtárban nagy festési, átalakítási munkák folynak. A nagy olvasóterem tágasabbá és tetszetősebbé válik. Az őszi forgalom jelentős megnövekedése következtében akadozik a tájékoztató munka. Új munkaerőre van szükség s a Technológiai Könyvtár Barátainak Köre memorandumot intéz a kereskedelemügyi miniszterhez, amelyben a könyvtár fokozottabb anyagi támogatását kérve, felveti a több munkaerő kérdését is /1934.dec.5./. Hivatkozik arra ez a beadvány, hogy "az olvasóközönség a könyvtárt állandóan fokozódó mérvben veszi igénybe s ennek folytán a közönség igényeinek kielégítése, az ugynevezett reference-szolgálat egyetlen könyvtárosunknak ugyszólván teljes idejét lefoglalja." A memorandum azért harcol, hogy a könyvtáros mellé segédkönyvtárost nevezzenek ki, hogy a könyvtáros "a közérdeket mentől teljesebben szolgálhassa."

4.

A régi statisztikai nyilvántartásokat forgatva, megállapíthatjuk, hogy az 1935.év jelentős a könyvtár életében, fej-

lődésében. Tíz év alatt, 1925 és 1935 között tizenötszörösré emelkedett a könyvtár látogatóinak száma. 1935-ben 57 014 látogatóról számol be a könyvtári statisztika. A látogatók 28 %-a mérnök, 14 %-a egyéb műszaki foglalkozású, 19 %-a pedig szakmunkás és kisiparos.

A II. világháború előszele már érezhető, gazdasági konjunktúra kezd kibontakozni. A gyárosok is felfedezik a könyvtárt, 1935-ben közülök 319-en veszik igénybe szolgáltatásait.

A forgalom 1936-ban tovább növekedik: 61 132 olvasó igényét elégíti ki a könyvtár. Figyelemre méltó, hogy ebben az évben 23.8 %-ra növekedik az ipari szakmunkások százalékos arányszáma a könyvtárban. A "Műszaki Bibliográfiai Közlemények"-ben megjelent /1936. évi 16. sz./ beszámoló büszkén állapithatja meg, hogy "a könyvtárt ma már országsszerte a legelőnyösebben ismerik s szolgálatait is mind tömegesebben veszik igénybe."

Káplány fáradhatatlan szervezőmunkája, az Egyesületet irányító tevékenysége sorba hozza a sikereket. Ujabb és újabb kérvényekkel foglalkoztatja az Egyesület a felügyeleti hatóságot. Rámutat arra, hogy minden könyvtár fejlesztése fontos, "de mennyivel sürgősebb, indokoltabb s halaszthatatlanabb az olyan könyvtárak számára, melyek gazdasági érdekekkel, az ipartechnológia gyors előhaladásával, egyszóval magával az élettel állnak legszorosabb kapcsolatban."

Egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy a könyvtár túlnő az intézeti kereteken. Javasolja is az Egyesület a miniszternek, hogy a könyvtár nevét "Országos Ipari, Műszaki és Gazdasági Könyvtár" névre változtassák meg.

A miniszterhez intézett felirat 3. pontja /MBK. 1936. 13. pp. 7-8./ a tájékoztató munka korszerű feladatainak tudatos felismeréséről tanuskodik, s messzire előre mutat. Olyan időben jelöli meg a könyvtári tájékoztató munka feladatait, s rögzíti le ennek a munkának nagy jelentőségét, amikor a többi, sokkal régebbi alapítású és nagyobb könyvtárainkban a tájékoztatás "német-utas", maradi módszerei a divatosak. Érdemesnek tartjuk az egész 3. pont idézését:

"3. E nagyfontosságú közkönyvtárnak további közhasznú eredményes működéséhez elengedhetetlen előfeltétel az, hogy ne csupán a könyvek egyszerű halmazává váljék, hanem, hogy a modern könyvtártani tudományok és a bibliográfiai követelmények minden apparátusával felszerelten a manapság már rendkívül szétágazóan differenciálódott műszaki tudományok kutatásainak, valamint az ipartechnológiai előhaladás százezer-nyi aprólékos napi eredményeit bibliográfiailag szakszerűen

feldolgozza s azokat a kutatók, a tanulni, vagy szakmájukban tökéletesedni vágyók számára mintegy készen eléjük tárja. Ez az információs, utbaigazító, felvilágosító, ugynevezett reference szolgálat képezi ma a modern szakkönyvtárak valódi értékét és igazi hasznát. Erre törekszik újabb idők-től fogva a Technológiai Könyvtár is. Ennek elérése azonban elsősorban is elegendő számú szakszemélyzeten mulik, szakszemélyzettel pedig ez a könyvtár, sajnos, mindig a legmos-
tohábban volt ellátva. Az utóbbi idők azonban kétségtelenné tették, hogy a Technológiai Könyvtár sok irányu szükséges tevékenységét jelenlegi egyetlen bibliografikus főkönyvtárosa az elégtelen számú segédszemélyzet segítségével a legmegfeszítettebb önfeláldozó tulmunka árán sem képes teljesíteni.

Minden tulzás nélkül állithatjuk, hogy a Technológiai Könyvtár gyorsütemü fejlődése folyamán szakirodalmi kérdések tekintetében a hozzáfordulók ezrei számára ma már -ugy a gyáripár, mint közép- és kisipár, valamint a mérnökök s szaktisztviselők tömegei, de a műszaki irányban érdeklődő egyéb értelmi foglalkozásu egyének számára is olyan szellemi központot alkot, ahová szakirodalmi ügyben mindenki bizalommal fordul, s ahol kielégítő felvilágosítást nyernek s nem csupán a főváros és környék mérnökei, technikusai és iparosai stb., hanem mindinkább igénybe veszi a Könyvtár szolgáltatásait az e tekintetben mindenkit nélkülöző vidék is. Ugy véljük, hogy ezt a könyvtárat, mint műszaki irányu szakirodalmi tájékoztató és forráskutató központot, kiépitni ipari fejlődés érdekében immár halaszthatatlan kötelesség. Ennek valóraváltása csupán elegendő számú bibliografiai szakszemélyzet alkalmazásán mulik..."

Ez már lényegileg a központi, országos jellegü, dokumentációs és könyvtári tevékenységet egybekapcsoló műszaki alapkönyvtár programja, melynek megvalósítására a korabeli politikai és társadalmi berendezkedés nem bizonyult alkalmasnak. A gondolat ihletője, Káplány azonban félre nem érthető tisztasággal látja a fejlődés útját. Sürgetőleg veti fel a könyvtár végleges elhelyezésének kérdését is olyan helyen, ahol a könyvtárral egyesülhet a szabadalmi leírások országos gyűjteménye is s ahol a könyvtár bizonyos értelemben műszaki levéltári feladatot is elláthatna.

5.

A könyvtár 1937. januárjában új olvasóteremmel gazdagodik, melyet "minden formalitás mellőzésével" adnak át a forgalomnak. Az olvasóforgalom ujra rohamosan nőni kezd. Aktiv

propagandatevékenységet folytat, melynek eredménye újabb olvasótömeg. Az év elején létesített 70 személyes folyóiratolvasótermet szeptemberre 100 személyessé kell kibővíteni. A MBK "magyar rekord"-ról ír az olvasóforgalom terén, ami "ha nem is oly lármás, mégis szép, értékes s biztató kulturális eredmény" a könyvtár életében. Méltán boldog a közben főkönyvtárnokká előléptetett Káplány.

Mindent elkövet a könyvtár saját tevékenységének jóértelmű propagálására. Így 1936-ban résztvesz a Budapesti Nemzetközi Vásáron is. Azzal a céllal létesít külön pavilont, hogy felhívja a gyáripari vállalatok figyelmét az "ipari központi nagykönyvtárra" s hangoztatni a vidék előtt is "a Technológiai Könyvtár országos ipari szakkönyvtár jellegét." "A kiállítási pavilon neve, vagy ha úgy tetszik címe: "Tudomány a Magyar Ipar Szolgálatában".

Az olvasóforgalom nagy fejlődése már 1938-ban felveti a kérdést: a Technológiai Intézethez való hozzátartozás nem gátja-e a további fejlődésnek, hiszen "úgy látszik, mintha a könyvtár itt egy független, maga útján járó külön egység volna, mintha függvénye sem lenne az intézetnek." /MBK.1938. 20.sz.p.17./

6.

Az olvasószolgálat fejlődésének további fontos eseménye az olvasóterem újabb átépítése /1938.júliusa-1939.februárja/. Azonban nemcsak a terület fejlődik, fejlődnek a munkaeszközök is, melyek a tájékoztatás rendelkezésére állnak. A decimális "szakkartotékot" a már említett szerzői egészíti ki. Mindegyik szekrényben utmutató igazítja el az olvasót a használatot illetőleg. Az újonnan beérkezett könyvekről gépirásos pótkatalógus készül folyamatosan. A naponként beérkező könyveket Káplány az olvasóterem üvegszekrényében állítja ki, s "azonnal igénybevehető" helybeli olvasásra. "Kivánságnakönyv" is áll az olvasók rendelkezésére. /MBK.1941.24.sz. p.34./

Elkészül a könyvtári munka írásbeli rendezését rögzítő szabályzat is, melynek 9. pontja a következő megállapítást és utasítást tartalmazza:

"A könyvtár tisztviselői az olvasóközönség esetleges kívánságait mindenkor készséggel veszik figyelembe, szakirodalmi felvilágosításokkal s célszerű utmutatásokkal szolgálnak." Közvettes Káplány a könyvtár olvasótermeinek használatára vonatkozó szabályokat is és nyomtatásban megjelenik 1941-ben a korábban /1940.aug.2./ készült szabályzat is, mely a "házonkívüli kölcsönhasználatra való kivételezések" -et tartalmazza.

A második világháború vihara megtöri a könyvtár olvasóforgalmát. Káplány azonban e nehéz években is tervez. Az a törekvése, hogy a könyvtár a Technológia épületének Népszínház-utcai és Csokonai-utcai részében kaphasson új helyet oly módon, hogy a központi nagy könyvraktár az épület sarokpontjára kerüljön.

Tisztában van feladataival, a tennivalókkal. Tanulmányaiban ki is fejti nézeteit. Világosan látja a dokumentáció fontosságát, a kérdés hazai uttörőjeként munkálkodik. Részt vesz a legfontosabb nemzetközi kongresszusokon. Terveit, álmait a háborús események elfojtják.

A fátylát azonban Káplány mégis előreviszi. Egész egyéniségét áthatja a munka, munkája pedig a könyvtár egész életét, melynek ő a "legerősebb hajtóenergiája".

/A tanulmány második - befejező részét legközelebbi számban közöljük. Szerk./

Dr. Tombor Tibor

- x - x - x - x -

Irodalom:

A m.kir. Technológiai Iparmúzeum alapításának, fejlődésének és működésének története, 1883-1913. Szer. Gaul Károly, Bp. 1913. Pátria, 101 l.

Jelentés a m.kir. Technológiai és Anyagvizsgáló Intézet 1922-1926. évi működéséről. Szerk. Ordódy János. Bp. 1927. Hornyánszky, 91 l. + 5 t.

Műszaki Bibliográfiai Közlemények /röv.cím/ 1931-1947.1-27. füzet.

Káplány Géza tanulmányai:

Technikai könyvtárak korszerű problémái különös tekintettel a Technológiai Könyvtárra. MBK.1936.14.pp.6-12.

Ipari dokumentáció. Bp.1938.26 l.

A mérnökszellem modern korunk szolgálatában. Bp.1939.20 l.

A dokumentáció célja és feladatai. Bp.1942. 5 l.

A dokumentáció problémái. Bp.1940. 20 l.

A dokumentáció az elektrotechnika szolgálatában. Elektrotechnika. 1940.jun.1.

Dokumentáció problémái, különös tekintettel a kémiai tudományok fejlődésére. Kémikusok Lapja. 1941.3.sz.

Könyvtárak korszerű berendezése és fejlesztése. I.-II.r. Bp. 1943.

- - - - -

Az Országos Műszaki Könyvtár jubileumi évkönyve.

1958-ban ünnepli az Országos Műszaki Könyvtár fennállásának 75. évfordulóját. Ebből az alkalmából a könyvtár jubileumi évkönyvet ad ki. Az évkönyv előkészítő munkálatai megkezdődtek.

- 0 -

Az OMK szabadalmi tárának hírei:

Az Országos Műszaki Könyvtár szabadalmi téra ez év során az alábbi szabadalmi leírásokkal gazdagodott: 18 000 db.angol, 8000 db.francia, 3000 db. csehszlovák, 2000 db.ausztráliai, 1500 db.svájci, 500 db.svéd, 12 000 db.nyugatnémet, 10 000 db. olasz. Figyelemre méltó esemény, hogy a szovjet és román szabadalmi leírások legújabb példányai is megérkeztek a könyvtárba, és a kutatók rendelkezésére állanak.

- x -

A szakkönyvtáros vizsga eredményei.

A 11-1-18/1954.Np.M.sz.utasítás alapján a függetlenített műszaki könyvtárosok képesítő vizsgát kötelesek tenni. A júniusi vizsga megszervezésével a rendelet az OMK-t bízta meg. A vizsgán 12 szakkönyvtáros közül 9 nyert képesítést. A legközelebbi vizsgára ősszel kerül sor.

—